

دانشگاه سمنان

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد ادبیات مقاومت

عنوان:

بررسی سبک شناسانه (رمان های ثریا در اغماء، پسران

جزیره) و سه دختر گل فروش

استاد راهنما:

دکتر عبدالله حسن زاده میر علی

استاد مشاور:

دکتر یدالله شکری

پژوهشگر:

فهیمه خیری

اسفند ۹۱

*** تعهد نامه ***

اینجانب فهیمه خیری دانشجوی کارشناسی ارشد رشته ادبیات مقاومت دانشگاه-
سمنان، دانشکده علوم انسانی، گروه ادبیات فارسی تعهد می‌نمایم که محتوای این پایان‌نامه نتیجه
تلاش و تحقیقات خود بوده و از هیچ منبعی کپی‌برداری نشده و به پایان رسانیدن آن نتیجه
تلاش و مطالعات مستمر اینجانب و راهنمایی و مشاوره اساتید محترم بوده است.

فهیمه خیری

۱۳۹۱/۱۲/۱۶

امضا

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات، و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع
این پایان نامه (رساله) متعلق به دانشگاه سمنان است.

تقدیم به:

پدر و مادر مهربان و فداکارم؛

که پیوسته جرعه نوش جام تعلیم، تربیت، فضیلت و انسانیت آنها بوده ام
و همواره چراغ وجودشان روشنگر راه من در سختی ها و مشکلات بوده است
و از نگاهشان صلابت، از رفتارشان محبت و از صبرشان ایستادگی را آموختم.

تشکر و قدردانی

سپاس **خدای** مهربان را که نور شناختش را به قلب ما تابانید و شکرش را بر وجودمان الهام فرمود و دروازه بی‌پایان دانش به پروردگاریش را بر ما گشود و ما را به وادی پر فیضِ توحیدِ خالصانه‌اش راهبری نمود و از هلاک در ورطه‌ی انکار و شک بازمان داشت.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم از استاد گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر **حسن زاده میر علی** که راهنمایی اینجانب را در انجام تحقیق، پژوهش و نگارش این پایان‌نامه تقبل نموده‌اند و صبورانه مرا همراهی کردند تشکر و سپاسگزاری نمایم.

از جناب آقای دکتر **شکری** نیز به عنوان مشاور، که با راهنمایی خود مرا مورد لطف قرار داده‌اند کمال تشکر و احترام را دارم.

چکیده:

سبک شیوه خاصی است که نویسنده یا شاعر برای بیان مفاهیم خود در اثر ادبی به کار می‌گیرد. در رابطه با سبک شناسی از گذشته تا کنون تعاریف متعدد و متنوعی ارائه شده و هرکس از دیدگاه خود به نقد و بررسی پیرامون آن پرداخته است. در دوران معاصر سبک شناسی اگر چه همانند گذشته مورد استفاده قرار می‌گرفته؛ اما از لحاظ ساختمانی و بافت ادبی نسبت به گذشته دچار تغییر و دگرگونی‌هایی شده است. ویژگی‌های منحصر به فردی که در آثار هریک از نویسندگان وجود دارد؛ و آن‌ها را همچون گذشته صاحب سبکی شخصی ساخته است. در این پایان‌نامه بررسی سبکی سه اثر (سه دختر گل فروش، ثریا در اغما و پسران جزیره) مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. به سبک شناسی آثار مذکور در حیطه سبک شناسی فردی یعنی از سه دیدگاه (زبانی، فکری و ادبی) توجه شده است. به علاوه تلاش شده است تا با بررسی ساختار ادبی و زبانی هریک از این رمان‌ها از جمله: تغییرات صرفی و نحوی، تحول و دگرگونی در ویژگی‌های ادبی، هم‌چنین بیان ویژگی‌ها و شاخصه‌های برجسته فکری نویسندگان این دوره، بتوان به بررسی سبک شناسیک مناسبی در رابطه با آن‌ها دست یافت.

در این پایان‌نامه علاوه بر جنبه‌های سبکی به نقد و بررسی پیرامون هریک از رمان‌های مذکور پرداخته شده و هریک از آن‌ها، از لحاظ ساختاری و محتوایی مورد نقد و بررسی قرار گرفته است.

کلمات کلیدی: سبک شناسی، سه دختر گل فروش، ثریا در اغما، پسران جزیره، سطح زبانی،

ادبی و فکری

فهرست مطالب:

عنوان

صفحه

مقدمه ۱-۴

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱. بیان مسئله ۴-۶

۲-۱. اهداف تحقیق (اصلی و فرعی) ۷

۱-۲-۱. هدف اصلی ۷

۲-۲-۱. اهداف فرعی ۷

۳-۱. سوال های تحقیق ۷

۴-۱. فرضیه های اصلی و فرعی ۷

۵-۱. پیشینه تحقیق ۸

۱-۵-۱. کتاب ۸-۹

۲-۵-۱. مقالات ۹

۶-۱. استفاده کنندگان از نتایج تحقیق ۹

۷-۱. نوع تحقیق ۱۰

۸-۱. روش تحقیق

- ۱-۸-۱. ابزار گرد آوری اطلاعات ۱۰
- ۲-۸-۱. جامعه آماری ۱۰
- ۳-۸-۱. نمونه آماری و روش نمونه گیری ۱۰
- ۴-۸-۱. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ۱

فصل دوم: مبانی و نظریات

بخش اول: مبانی سبک شناسی

- ۱-۱-۲. تعاریف سبک ۱۲-
- ۲-۱-۲. تاریخ سبک شناسی ۱۵-
- ۳-۱-۲. نثر فارسی و گونه های آن ۱۶-
- ۴-۱-۲. موضوعات سبک شناسی ۱۷۶
- ۵-۱-۲. مفاهیم سبک شناسی ۱۷
- ۶-۱-۲. ارزش سبک شناسی ۱۸
- ۷-۱-۲. برجسته ترین انواع سبک ۱۸
- ۸-۱-۲. نحوه های مختلف بررسی سبک نثر ۱۹-
- ۹-۱-۲. سبک شناسی نظری و عملی ۲۰-
- ۱۰-۱-۲. سبک شناسی ادبی ۲۰
- ۱۱-۱-۲. لحن و سبک ۲۲-
- ۱۲-۱-۲. سبک شناسی و بلاغت ۲۲

۲۴ ۱۳-۱-۲. زبان و سبک
۲۴ ۱۴-۱-۲. سبک و نوع
۲۶۴ ۱۵-۱-۲. نقد ادبی و سبک شناسی
۲۶ ۱۶-۱-۲. سبک شناسی و تاریخ ادبی
۲۶ ۱۷-۱-۲. مکتب شناسی و سبک شناسی داستان
۲۷ ۱۸-۱-۲. مکاتب سبک شناسی

۲۷ ۱-۱۸-۱-۲. سبک شناسی توصیفی
۲۷ ۲-۱۸-۱-۲. سبک شناسی تکوینی
۲۸ ۳-۱۸-۱-۲. سبک شناسی نقش گرا
۲۸ ۴-۱۸-۱-۲. سبک شناسی ساختگرا
۲۸ ۴-۱۸-۱-۲. سبک شناسی تأثیری

بخش دوم: ادبیات داستانی

۲۹ ۱-۲-۲. ادبیات داستانی
۲۹ ۱-۱-۲-۲. افسانه و قصه
۳۰ ۲-۱-۲-۲. رمان
۳۱ ۳-۱-۲-۲. تحول رمان
۳۴۲ ۲-۲-۲. تاریخچه

۳۵۴	۳-۲-۲. وضعیت ادبیات در سال های ۱۳۷۰-۱۳۵۷
۳	۴-۲-۲. مکانیسم های نثر داستان
۳۶	۵-۲-۲. انواع رمان از نظر ساخت
۳۶	۱-۵-۲-۲. رمان حوادث
-۳۷	۲-۵-۲-۲. رمان شخصیت

فصل سوم: ادبیات و جنگ

۳۹۸	۱-۳. مقدمه
۴۰۹	۲-۳. ادبیات پایداری
۴۲۰	۳-۳. ادبیات داستانی جنگ
۴۴۲	۴-۳. ادبیات و جنگ
۴۵۴	۵-۳. ادبیات جنگ در جهان
۴۴۵	۶-۳. سابقه رمان مقاومت
۴۶	۷-۳. ویژگی های ادبیات مقاومت
۴۸۷	۸-۳. داستان نویسان و نگرش به جنگ
۴۸	۱-۸-۳. نویسندگان جناح مذهبی
۴۹۸	۲-۸-۳. نویسندگان جناح روشنفکری
-۵۰	۹-۳. سال های پس از جنگ

فصل چهارم: یافته ها

۵۱	مدخل
----	-------	------

- ۱-۱-۴. زندگینامه فصیح ۵۲
- ۲-۱-۴. آثار ۵۶-
- ۳-۱-۴. خلاصه داستان ۵۷-
- ۴-۱-۴. ویژگی های محتوایی ۵۸-
- ۵-۱-۴. ساختار داستان ۵۹۸
- ۶-۱-۴. مشخصه های رمان ۵
- ۷-۱-۴. مشخصه های سبکی رمان ۶
- ۱-۷-۱-۴. ویژگی های زبانی ۶
- ۱-۱-۷-۱-۴. استفاده از واژه های فرنگی ۶
- ۲-۱-۷-۱-۴. واژه های کوچه و بازار ۶۰
- ۳-۱-۷-۱-۴. اشاره کردن به اعتقادات عامیانه ۶۱
- ۴-۱-۷-۱-۴. مخفف کردن اسامی شخصیت ها ۶۱
- ۵-۱-۷-۱-۴. استفاده کردن از لغات خاص بومی و محلی ۶۲۱
- ۶-۱-۷-۱-۴. کلمات توهین آمیز ۶۲
- ۷-۱-۷-۱-۴. زبان شکسته ۶۳
- ۸-۱-۷-۱-۴. استفاده کردن از نام کتاب های گوناگون ۶۴۳
- ۹-۱-۷-۱-۴. محله ها و اماکن ۶۴
- ۱۰-۱-۷-۱-۴. حذف فعل به قرینه ۶۵۴
- ۱۱-۱-۷-۱-۴. استفاده کردن از کلمات نظامی ۶۷-

- ۶۷ ۱۲-۱-۷-۱-۴ به کار بردن اصطلاحات پزشکی
- ۶۹۸ ۱۳-۱-۷-۱-۴ تناسب و تجانس آوایی
- ۶۹ ۱۴-۱-۷-۱-۴ آوردن ضمائر متصل به فعل
- ۶۹ ۱۵-۱-۷-۱-۴ کاربرد اصوات
- ۷۰ ۱۶-۱-۷-۱-۴ جابه جایی ارکان
- ۷۱ ۲-۷-۱-۴ ویژگی های ادبی
- ۷۱ ۱-۲-۷-۱-۴ تکرار
- ۷۳۱ ۲-۲-۷-۱-۴ توصیف و تصویر
- ۷۳ ۳-۲-۷-۱-۴ سجع سازی
- ۷۷۳ ۴-۲-۷-۱-۴ ایجاز
- ۷۴ ۵-۲-۷-۱-۴ اتباع
- ۷۶ ۶-۲-۷-۱-۴ تشبیه
- ۷۷۶ ۷-۲-۷-۱-۴ کنایه
- ۷۷ ۸-۲-۷-۱-۴ آهنگین کردن کلام به شیوه های گوناگون
- ۷۸ ۱-۸-۲-۷-۱-۴ تاثیر از شاعران پیشین
- ۷۹ ۲-۸-۲-۷-۱-۴ هماهنگی آهنگین افعال
- ۷۹ ۹-۲-۷-۱-۴ جناس
- ۸۰ ۱۰-۲-۷-۱-۴ واج آرایی
- ۸۱ ۱۱-۲-۷-۱-۴ مراعات نظیر

- ۸۱ ۱-۴-۷-۲-۱۲. متناقض نمایی
- ۸۸۱ ۱-۴-۷-۲-۱۳. ضرب المثل
- ۸۸۲ ۱-۴-۷-۲-۱۴. اطناب
- ۸۶- ۱-۴-۷-۲-۱۵. تنسيق الصفات
- ۹۸۷ ۱-۴-۷-۳. ویژگی های فکری
- ۹۲ خلاصه مبحث
- ۹۳ ۱-۲-۴- زندگینامه و آثار قیصری
- ۹۹۳ ۲-۲-۴. خلاصه داستان
- ۹۶ ۳-۲-۴. مشخصه های سبکی
- ۹۶ ۱-۳-۲-۴. ویژگی های زبانی
- ۹۶ ۱-۳-۲-۴. کاربرد واژه های عربی
- ۹۷ ۲-۳-۱-۲-۴. اصطلاحات محلی و روستایی
- ۹۷ ۳-۱-۳-۲-۴. واژه های کوچه و بازار
- ۹۸ ۴-۱-۳-۲-۴. کلمات توهین آمیز
- ۹۹- ۵-۱-۳-۲-۴. زبان شکسته
- ۹۹ ۶-۱-۳-۲-۴. استفاده از نام کتاب ها
- ۷-۱-۳-۲-۴. محله ها و اماکن
- ۱۰۰ ۸-۱-۳-۲-۴. تناسب و تجانس آوایی
- ۱۰۱ ۹-۱-۳-۲-۴. آوردن ضمائر متصل به فعل

- کاربرد اصوات ۱۰-۱-۳-۲-۴
- جابه جایی ضمیر ۱۱-۱-۳-۲-۴ ۱۰۲
- جابه جایی ارکان ۱۲-۱-۳-۲-۴ ۱۰۳
- استفاده کردن از کلمات جنگی ۱۳-۱-۳-۲-۴ -۱۰
- باورهای عامیانه و مذهبی ۱۴-۱-۳-۲-۴ -۱
- حذف فعل به قرینه ۱۵-۱-۳-۲-۴ ۱۰۶
- ویژگی های ادبی ۲-۳-۲-۴ ۱۰۷
- تکرار ۱-۲-۳-۴ ۱۰۷
- توصیف و تصویر ۲-۲-۳-۴ -۱
- سجع سازی ۳-۲-۳-۴ ۱۰۸
- ایجاز ۴-۲-۳-۴ ۱۰۹
- اتباع ۵-۲-۳-۴ ۱۰۹
- تشبیه ۶-۲-۳-۴ -۱۱
- تشخیص ۷-۲-۳-۴ ۱۱۰
- کنایه ۸-۲-۳-۴ ۱۱۱
- آهنگین کردن کلام به شیوه های گوناگون ۹-۲-۳-۴ ۱۱۱
- استفاده از زبان شعرگونه و آهنگین ۱-۹-۲-۳-۴ ۱۱۲
- هماهنگی افعال ۲-۹-۲-۳-۴ ۱۱۲
- تاثیر از شاعران پیشین ۳-۹-۲-۳-۴ ۱۱۲

- ۱۱۲ ۱۰-۲-۳-۴ جناس
- ۱۱۳ ۱۱-۲-۳-۴ واج آرایبی
- ۱۱۴ ۱۲-۲-۳-۴ متناقض نمایی
- ۱۱۴ ۱۳-۲-۳-۴ ضرب المثل
- ۱۱۵ ۱۴-۲-۳-۴ تنسیق الصفات
- ۱۱۵ ۱۵-۲-۳-۴ تلمیح
- ۱۱۶ ۳-۳-۲-۴ ویژگی های فکری
- ۱۱۷ خلاصه مبحث
- ۱۱۸ ۱-۳-۴ زندگینامه و آثار فتاحی
- ۱۲۱ ۲-۳-۴ خلاصه داستان
- ۱۲۵ ۳-۳-۴ نقد و بررسی رمان
- ۱۲۶ ۴-۳-۴ مشخصه های سبکی رمان
- ۱۲۶ ۱-۴-۳-۴ ویژگی های زبانی
- ۱۲۶ ۱-۱-۴-۳-۴ واژه های عربی
- ۱۲۷ ۲-۱-۴-۳-۴ حذف فعل به قرینه
- ۱۲۸ ۳-۱-۴-۳-۴ به کار بردن الفاظ نظامی
- ۱۲۸ ۴-۱-۴-۳-۴ اصطلاحات محلی و روستایی
- ۱۲۸ ۵-۱-۴-۳-۴ واژه های کوچه و بازار
- ۱۲۹ ۶-۱-۴-۳-۴ کلمات توهین آمیز

- ۱۲۹ ۷-۱-۴-۳-۴. زبان شکسته
- ۱۲۹ ۸-۱-۴-۳-۴. محله ها و اماکن
- ۱۳۰ ۹-۱-۴-۳-۴. استفاده از نه برای منفی کردن فعل
- ۱۳۱ ۱۰-۱-۴-۳-۴. تناسب و تجانس آوایی کلمات
- ۱۳۱ ۱۱-۱-۴-۳-۴. آوردن ضمائر متصل به فعل
- ۱۳۲ ۱۲-۱-۴-۳-۴. کاربرد اصوات
- ۱۳۲ ۱۳-۱-۴-۳-۴. جابه جایی ضمیر
- ۱۳۲ ۱۴-۱-۴-۳-۴. جابه جایی ارکان جمله
- ۱۳۳ ۲-۴-۳-۴. ویژگی های ادبی
- ۱۳۳ ۱-۲-۴-۳-۴. تکرار
- ۱۳۴ ۲-۲-۴-۳-۴. توصیف و تصویر
- ۱۳۴ ۳-۲-۴-۳-۴. ایجاز
- ۱۳۵ ۴-۲-۴-۳-۴. اطناب
- ۱۳۵ ۵-۲-۴-۳-۴. اتباع
- ۱۳۶ ۶-۲-۴-۳-۴. تشبیه
- ۱۳۶ ۷-۲-۴-۳-۴. تشخیص
- ۱۳۷ ۸-۲-۴-۳-۴. کنایه
- ۱۳۷ ۹-۲-۴-۳-۴. آهنگین کردن کلام به شیوه های گوناگون
- ۱۳۷ ۱-۹-۲-۴-۳-۴. استفاده از زبان شعرگونه

- ۱۳۷ ۲-۹-۲-۴-۳-۴ هماهنگی افعال
- ۱۳۸ ۱۰-۲-۴-۳-۴ جناس
- ۱۳۸ ۱۱-۲-۴-۳-۴ واج آرایبی
- ۱۳۹ ۱۲-۲-۴-۳-۴ مراعات نظیر
- ۱۳۹ ۱۳-۲-۴-۳-۴ متناقض نمایی
- ۱۴۰ ۱۴-۲-۴-۳-۴ ضرب المثل
- ۱۴۱ ۱۵-۲-۴-۳-۴ تنسیق الصفات
- ۱۴۲ ۳-۴-۳-۴ ویژگی های فکری
- ۱۴۳ جمع بندی

فصل پنجم: نتیجه گیری

- ۱۴۴ ۱-۱-۵ تغییرات صرفی و نحوی
- ۱۴۶ ۲-۱-۵ تحول در توصیف
- ۱۴۷ ۳-۱-۵ تنوع مضامین و قالبها
- ۱۴۷ ۴-۱-۵ دگرگونی های ادبی
- ۱۴۸ منابع و ماخذ

مقدمه:

« با شروع جنگ تحمیلی در سال ۱۳۵۹ مسئله جنگ در ادبیات داستانی منعکس شد. پرداختن به جنگ و تبعات اجتماعی، انسانی، سیاسی و اقتصادی آن راههای نوینی را پیش پای نویسندگان قرار داد. و بسیاری از آن ها نسبت به جنگ و پیامدهای آن بی تفاوت نماندند. نزدیک به صد، رمان و نیز بیش از دو هزار داستان کوتاه حاصل تلاش های بیست و چهار سال نویسندگی در عرصه ادبیات جنگ است.» (سعیدی، ۱۳۸۵، ص ۲۲)

طی سال های ۵۷ تا ۶۰ نسل جوان و انقلابی به جبران سال های مدید خفقان به کتاب ، نشریه و جزوه گرایید. گذشته از آثار سیاسی، اجتماعی ، انقلابی و مذهبی این نسل به خواندن اشعار و داستان های انقلابی روی آورد که خود به خود در تکوین شخصیت فرهنگی او تاثیر فراوان داشت. اما از آغاز دهه ۶۰ متاثر از فضای خاص سیاسی ، شرایط جنگی ، رکود اقتصادی و تعطیلی دانشگاهها و توقف انتشار پاره ای مطبوعات، بازار نشر و کتابخوانی دچار رکود شد. این اوضاع اهل فرهنگ را در دو جبهه ی متفاوت قرار داد: یک دسته نویسندگان

مذهبی و دیگری جناح نویسندگان روشنفکر و دگر اندیش. پس از پیروزی انقلاب کانون نویسندگان ایران فعالیت خود را مجدداً آغاز کرد. نویسندگان مذهبی نیز در قالب نشریاتی چون: سوره، ادبیات داستانی، کیهان فرهنگی و... قالب داستان کوتاه را برای طرح و تبلیغ اندیشه‌ها و اعتقادات مذهبی - سیاسی خود به کار گرفتند. به اقتضای فضای پرشور و شتاب سال‌های اولیه انقلاب رواج و رونق داستان کوتاه اندکی عرصه را بر رمان نویسی و رمان خوانی تنگ کرد. رخدادهای پی در پی اجتماعی - سیاسی در آن دوره داستان نویسان را ناچار به همراهی با سیر حوادث جامعه در قالب نگارش داستان‌های کوتاه و بعضاً یادداشت‌گونه کرد. نخستین آثار منتشره در حوزه‌ی داستان کوتاه در آن سال‌ها غالباً آثاری بود با خصلت مرامی که یا شامل مضامین روزهای انقلاب بود؛ یا خاطرات مبارزات چریکی - کارگری و یا توصیف مقاومت زندانیان سیاسی رژیم شاه. با آغاز جنگ و ظهور ادبیات مقاومت، موجی از داستان‌ها و داستان نویسان جنگ ظهور کردند. از یک سو نویسندگان مذهبی و معتقد به نظام به تثبیت حماسه‌ها، شهادتها و دلاوری‌های رزمندگان یا مردم پشت جبهه پرداختند؛ و از دیگر سو نویسندگان جناح روشنفکری با نگاهی تلخ و تیره به جنگ از مصائب جنگ و پیامدهای آن سخن گفتند. اغلب آثار داستانی مربوط به جنگ در این دوران حالتی گزارشی و خاطره‌گونه داشتند و از خلاقیت ناب هنری و پیچیدگی ساختاری و روان‌شناختی لازم کم بهره بودند.

با عدول از باورهای جزمی دهه‌های پیشین و جایگزین کردن فردگرایی به جای جمع‌گرایی به عوالم اساطیری و سوررئالیستی گراییدند؛ که خود نشانگر بحران هویت نسل روشنفکر و سرگشتگی او بود. ترجمه آثاری از نویسندگان مدرن شرق و غرب همچون فاکنر، مارکز و... ذهن و ضمیر نویسندگان نسل تازه‌ی ایران را متوجه اقلیم‌های تازه‌ای از فرم